

POMEN BRANJA V PREDŠOLSKEM OBDOBJU

Sodelovanje staršev pri branju pravljic in drugih besedil otrokom je eden izmed ključnih dejavnikov začetne pismenosti. Z branjem spodbujamo razvoj bralnega razumevanja pri otroku.

Začetna ali »porajajoča se« pismenost se začne razvijati že zgodaj v otroštvu in predstavlja neformalno obliko opismenjevanja. Traja do otrokovega vstopa v šolo, ko se otrok začne opismenjevati na formalen način (sistematično učenje branja in pisanja) (Pečjak, 2009).

PORAJAJOČA SE PISMENOST predstavlja spontan začetek branja in pisanja in izvira iz vsakdanjih dogodkov v zgodnjih letih otroštva. Mnoge dejavnosti in spretnosti vplivajo in pospešujejo njen razvoj (Grginič, 2005). Otrok se najprej srečuje s tiskom, ko opazuje napise v časopisih in reklamah, napise ob cesti, razglednice, napise na televiziji, napise znamk (logotipe) igrač, oblačil, obutve, tudi napise na embalaži od hrane. Pri poslušanju zgodb opazuje simbole v knjigi. Tako že zgodaj začenja pridobivati izkušnje, povezane z obliko in s pomenom tiskane besede. Ti dogodki po navadi potekajo spontano v vsakdanjem življenju otroka. Velik del otrokove dejavnosti v tem obdobju predstavlja igra. Med simbolno igro otroci odkrivajo in raziskujejo pismenost ter jo povezujejo z vsakodnevnimi dogodki (pretvarjanje, igre z denarjem, z nakupovalnimi seznanji, zapisovanje imen ...) ter si prizadevajo z lastno dejavnostjo branje in pisanje osmisliti. Velik vpliv imajo dejavnosti, ki potekajo skupaj z odraslimi. Že pri 4–5-letnikih se začne porajati abecedno znanje in znanje fonološkega zavedanja, pridobivati začetno znanje o jeziku ter imajo interes za poslušanje smiselnih besedil. Ob vstopu v šolo se te spretnosti izurijo (prav tam).

Zavest o pisanem jeziku se začne razvijati okoli 3. leta. Torej, preden zmore otrok prepoznavati črke, glasove, zmore »prebrati« besede, ki so v njegovi okolici (besede na hrani, igračah). Vendar te besede prepozna kot slike, kot celoto in jih ne prepozna, če jih napišemo na papir oz. v drugačni obliki (Čudina-Obradović, 2008). Postopoma usvajajo zavedanje o jeziku: da pišemo iz leve proti desni, od zgoraj navzdol, kje je začetek in kje konec knjige, kaj so besede, kaj črke in na koncu poveže posamezne glasove s črkami. Ko otroci zmorejo razčlenjevati besede na glasove in imajo usvojeno abecedno načelo (okoli 6. leta), takrat so pripravljeni na začetek branja (prav tam).

Otrokovo razumevanje branja se začne že v predšolskem obdobju, ko se srečajo s pisnim in z govornim jezikom. Pisno gradivo jih zanima in o njem začnejo spraševati. Opazujejo odrasle osebe in jih skušajo posnemati pri branju knjige (listanje, pripovedovanje). Tako pokažejo, da ima tisk zanje pomen, čeprav še sami ne znajo pisati in brati (Grginič, 2005).

Pozitiven odnos do branja ima kasneje pozitiven vpliv na učenje.

KAKO SPODBUJATI GOVORNO-JEZIKOVNI RAZVOJ OB BRANJU?

Orientacija branja: opazujemo platnice knjige, pokažemo, kje je zapisan naslov/avtor knjige; spodbujamo listanje knjige.

Včasih so otroku zanimive samo **ilustracije** in mu zgodba ni zanimiva. Takrat lahko zgolj listamo in pripovedujemo svojo zgodbo ob ilustracijah.

Ob ilustracijah se lahko pogovarjate z otrokom:

- *kaj vidi; kaj misli, da se bo zgodilo;*
- *poimenujete predmete na ilustracijah;*
- *pogovarjate se o lastnostih, ki jih opazite (barve, velikost, oblika);*
- *o kategorijah → »Katero žival vidiš?«;*
- *uporabljajte čim več opisnih besed (pridevnikov) → »Kuža je majhen.«;*
- *opisujte, kaj osebe/živali delajo (glagoli);*
- *pogovarjajte se o čustvih - kako se počuti oseba v knjigi, kako se otrok počuti, kdaj občutimo določena čustva.*

Kako narediti branje zabavno?

- Berite na različnih lokacijah: v parku, na travniku, v postelji z majhno svetilko.
- Pri branju uporabljajte različno intonacijo, »smešne« glasove.
- Če otrok želi poslušati vedno enako knjigo, zamenjajte besede v knjigi. (Če govori o pujsku, pujska zamenjajte za kužka; če je na sliki moder avto, recite rdeč avto).- Otrokom je všeč, če se tudi odrasli kdaj zmotijo.
- Naredite tekmovanje – preberite 10 pravljič v enem mesecu. Za vsako pravljico lahko otrok zbira štampljke/nalepke in tako tudi sam aktivno sodeluje in spremlja napredek.

Kako otroka aktivno vključiti pri branju?

Ob branju mu postavljajte vprašanja o vsebini, ilustracijah ... Vendar pazite, da teh vprašanj ne bo preveč.

VPRAŠALNICA	STAROST OTROKA	PRIMER
ALI? DA/NE <i>vprašanja izbirnega tipa</i>	1–2 leti (odgovor lahko pove ali pokima/odkima)	<i>Ali krava spi?</i> <i>Ali je avto rdeč?</i>
KAJ?	1–2 leti 2–3 leta	<i>Kaj je to?</i> <i>Kaj ima kmet oblečeno?</i>
KDO?	2–3 leta	<i>Kdo je čokolado?</i> <i>Kdo sedi v avtu?</i>
KJE?	1–2 leti (pokaže) 2–3 leta	<i>Kje živi krava?</i> <i>Kje je jabolko?</i>
KDAJ?	4 leta	<i>Kdaj je pojedla kosilo?</i>
ZAKAJ?	3-4 leta	<i>Zakaj se deklica joče?</i> <i>Zakaj je deček začuden?</i>

Povzeto po: Cummings, b.d.

Literatura:

Cummings, K. (b.d.) Simply speech bloh: Making the most of reading. (Online).

Čudina-Obradović, M. (2008). *Igrom do čitanja – igre i aktivnosti za razvijanje vještina čitanja, 5. dopunjeno izdanje*. Zagreb: Školska knjiga.

Grginič, M. (2005). *Porajajoča se pismenost*. Domžale: Založba Izolit.

Pečjak, S. (2009). *Z igro razvijamo komunikacijske sposobnosti učencev*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Pripravila:

Maruša Poklič, logopedinja